

Bylo nás pět

Povídka od Jana Havlasa.

Proč chce už Pán jít domů? Od tudy ze salaše do hájovny je přece tak blízko! Jindy Pán zůstává u nás déle — dnes sotva že jsme se dojdli a večer padl. Pán pospěchá ani si s námi nepohovoří. Ovšem, čtyři valaši a jeden bača — co je to pro Pána z města, z velké ho města, kde se jezdí v kočářech a kde na chudáky, jako jsme my, se Pán ani nepodívá. Už ten hájový v Podbanské — oh, jaký to je! Pán nad námi nad salašnický. A jeho dcera jen s pány a paními se přátelí — ovšem, k nám je přivítává a dobrá, — mnoho se učila je ve Vidni a v Pešti byla. Náš, bože, zná jen hory. Ale Pán viděl asi ještě více než Vidni a Pešť, že ano!

Tedy zůstane Pán ještě chvíli. Nu, dobře — ale chce-li se Pán trochu osvěžit, dám židličku. Tak... a můžeme si ještě trochu povídat. Pán dověděl vyprávět o pěkných věcech — ch, o takových, jakých jsme ještě nikdy neviděli a jakých asi už nikdy nevidíme. Což my? Ubozí lidé, valaši, horalé — což pro nás je svěť! Hory kolem dokola, nebo nad námi — tu salaš, ovce, psi — pod horami dětina, v ní tvoje žena a děti — což tu ještě více ti třeba! Děť, poctivě se dí — až se uděle, však tě najdou, kam tě vykopnou!

Pán se usmívá, vidím to. A vím čemu. To slovo poctivě! Oh, ano, říká se u Valach, to zloděj — ale Pán ať tomu nevěří. To lidská zloba vymyslíla. Ovšem, i mezi Valachy najdou se lidé zlí a zlomyslní. Stalo se, že Valachové přikradli se k štrbskému salaši a psy otrávilí — proč — nu, jen pro žert, ze zlé vůle. Stalo se, že Važana přikradli se k obradám pod Handelem, kde mají Srbské krávy, a když nemohli do ohrady, kde byly krávy volné, nřizli zavazň polovici trupu třem krávnám, jež mimo hlavní košiar byly přivázány v malé ohrádce řetězem — a přední polovice nechali u řetězu. To byl vážecký vtip. — a odnesou to všichni valaši, co je jejich po Tatrách. Ah, jaká to spravedlnost! A že našinec tu a tam si vypomůže — ej, co tu křikol! Co pánu krade ve velkém, — a všichni se před nimi klaní! A my, chudáci, kteří máme, šedesát, sedmdesát zlatých do roka — kteří máme ženy a děti — oh, my platíme za zloděje už i v příslovích.

A ještě k tomu na nás, na Východňany — oh, co tu pomluv a posměchů! Diváky, divými lidmi nás volají. Cože je tu na nás divého? Jsme lidé jako Kokavec, leda že všelijakého zrna jsme nikdy nejdávali, — jsme lidé jako Přibilenci, leda že jsme nikdy pošílého koně nebozecem nestáli a nemedli, — jako Važana, leda že tolik nekrademe — jako Hybhané, leda že Východňané nejměstem, třeba že tam jako v Hybhané krávy, prasata a husy chodí zároveň s lidmi, — ale oni by lidé z okolních dědin nám na hlavě nevinu co vysypali. Jaké to všelijaké hlouposti o nás nevyprávějí! Že jsme kdysi kostel na hrachu pošinovali s náma, — že jsme obilí vázali, aby nám do Kriváně neutikalo, — že u nás byla kobyla veze snesla a sousedi že je vysedělí, až se z něho zajle vyhlí, — a co jiných ještě nesmyslů! I pro řeč se nám smějí! Že peť zpíváme, — a zatím: jen ať Pán vyslechne Přibilence, Kokavce, Važana a nevinu koho, — i pozná, kdo mluví nejlépe. My, Východňané!

Tak je to, prostě, tak! Ale o posměch ani dnes nouze není. Jinak s jinými věcmi. Dobrých horalů ubývá, snad už ani není. Vymíráme. Po nás přijdou ještě horší, než my. Co všechno zažili někdejší horalé. Konec kraje nebylo, když začali jednou vyprávět. A nebyly to smyšlenky, — měli svědky, vážné svědky naše všechno. Už naši otcové dovedli toho méně povídat ze svých zkušeností než na čí dědové, — a ti věděli toho více o pradědech nežli o sobě. A my? Ch, smutno pomyslet, smutno a trdnou. A nejsmutnější jest, že jinak ani nelze. Svět se mění — změnil se valně i hory. A změny jdou dále, — rovněž s časem. Báň vč, co bude po nás. Z mých soudruhů s mládí — ch,

jak málo jich došlo na dřevě! Ti, nejlepší a odolní. Měli šedesát, sedmdesát, do tohoto světa. A zemřeli většinou starší, po horečkách. Dnes už se tak neotáčí. Bezpochyby ani jak tak neumru. Je mi padesát — řekneme, že do sedmdesátí budu ještě brádat — pak jednoho dne se roznesou a státní zemí. Kdyby to bylo a spoť na salaši, když už bude to musit být na salaši, v klidu. Ale možná, že zeuru dole v dědině, a bábě budou kolem mne nářikat a plakat. Psi historie? A jinak ne...

Někdy mi už takové chvílky přijdou, že bych skoro záviděl těm, kteří z mých druhů našli smrt v horách. A v takových chvílích není se mnou do řeči. — Vlastně to jednu věc vzpomínám, — tak živě ji mám v paměti, jakoby se včera byla stala, — a přece je tomu už třicet let! Byl jsem z nich nejmladší.

Bylo nás pět, — já nejmladší, a v té době dvaadvacetiletý, a bylo nás pět, — mezi nimi nejstarší už ve čtyřicetce. A dnes jsem tu z nich já sám. Smutná historie — ale chce-li Pán, povím jí zkrátka, aspoň Pán pozná, že i my salašníci máme za sebou také něco jiného, než prá-podně psaní ovcí, dojení a syření.

Vy, valaši, jste o tom už doista slyšeli, — snad někdy i ode mne několik slov, — ale celé té historie neznáte. Ale už napřed vám povídám: nechte žertů! Někdo by mohl dostat za něho — jsem ne-důtklivý v těchto věcech. Hle, mám už započeno ve řadě, — Pán by si nechtěl také započít? Ah, Pán nekurřit — Ku podivu!

Tak... dobře mi tahně, a já tady začnu. Bylo nás pět. Nejstarší byl Janko Kohút, bača na Úspech, člověk jako hora, čtyřicetník, ale svěží jak dvacetiletý smáň, plný života a veselí a zpěvu. Ve větech byl věně zavěšený, oči měl sivé, jako my všichni byli zcela oholený a vlasy, černé a lesklé, nosil dlouhé až na ramena. Chodil klavěte a dosti rychle, pravidelně, neunavně a jistě. Oním krokem, jímž ráno vyšel do hor za zvíř, večer se vracel na salaš. Ať šel stezku, po skalách nebo travou, jeho krok měl vždy ryzí ráz. Ať opatrně, když plynul, — ať bezstarostně, když mpytlačil — vždy kráčel se stejnou podvědomou obezřetností, v níž zmněnával i věci, již jinému z nás byly by nšly. Byl neohybně dobrého srdce, a nebylo o něm blíž. Žena měl dobrou, dosti mladou a hezkou, a s ní tři dcery. To jediné, zdálo se, časem ho mrzelo, že nemá ani jediného syna. Ale byl už s tím smířen a sotva kdy to ženě vyčetl. V bačování nikdo nikdy něhož nau nevděl. Saláš na Úspech ze všech východňanských nejvíce nesla a nejméně utrpěla do roka škod. Bača byl opatrný na všechny strany, zvláště Vážeckých se stěhl a salaš tak hlídal, že i leta uplynula, aniž by jediný zlodějský kousek byl se u-dál na účet salaše na Úspech. Ale sám také zlodějských kousků netrpěl a nedovoľoval. S Vážeckými i Kokavci a Přibilenci žil v nejlepší shodě. Za to tím více kousků dovedl provést v horách, na erárním nebo v Polské. Sru-kolík už položil, sám už ani dobře nevděl. I jeleny dva měl v počtu svých čínů horalských. Za kamzíky rád chodil, ale obvykle se k výstřelu nedostal. Nedověděl se vynadřovat na ně, často hodinu prostál nebo na běhse prolehl na svém stanovišti, až mohl strážit, i pozoroval tak dlouho dlouho stoky kamzíků, opatrnost epa, jejich hry a způsoby, až dostali se mu z dostřelu. Stejně si počínal při lovu tetivky. Dovedl už ve tři hodiny z rána vyjít si v jar-ním chladu jitrám na místo, le-velkým nepřitelem ovce. Při stavě-nouti si na chladnou zemi někým pod křoví a v jitrám rozleže-kováni člnati trpělivě i několik ho-din. Tetivky přiletěly, — byli-li ještě daleko, vžil je, až dostali se na myšlunku, kde je chtěl pozorovat. A začaly se tanec a zá-paxy samečků hopněl sameček, — divadlo nad jiné krásné, o němž každý pravý horal mluví jen s na-děním. A tehdy, když viděl vše-chnu tu radost života, tu honbu z-lasky, ty touhy, — Janko Kohút obvykle neměl síly vystřelit a jen se zatajeným dechem se díval, jak samečkové poskakují a tančí,

rozptoušené mladšími chovstvy a nádhernými páry jak vajíčovitě rozprostírají a hlavou jak pobu-zují. — ať zaječnou tetivka se zvedla a odletěla. Pak obvykle lítával proměňkané rány, svato-svatě si umiňoval, že přitě tak moudrý nebude, — ale když k tomu došlo, propěl vhodnou příle-žitou ránu. Na jedno místo dva-nacet tetivky chodil skoro měsíc, až jednoho rána přišlo jich už jen sedm. Někdo jej asi jinde pře-děšl. To ho rozladilo a pohňva-lo, — a vystřelil a odnesl si toho znaněti. A o týden později dalš í. Onen poslední ho dráždil po-bý přitě měsíc. Pátral o něm, ale nedostal se ani k tomu, ani už le jiným. Tetivky tedy měl rád, za to však nenáviděl hlucháně. — Hluchý hlupák, říkal o něm, a kde hlucháně mohl se dostat na peť, šel. Na Kotlově jich mnoho ušelil i jinde. Rád o těchto vě-čech vyprávoval, byl vůbec hovor-iv, ale nebájl nikdy něčeho a ne-líhal.

A tím byl dokonalem jeho opa-čím Pišo Ravolo, — tuším, že bra-ter otec toho Ravola, který jest na salaši Pipové na Zakamenstě pět kilometrů od tady. Pán asi zná toho valacha, jakoby z oka vy-páhl omama Měkovi, o němž chci-li vyprávět. I onen měl vlasy obé-kráte přestřížené a zjezo-vo jako hřebíčky. Tváře měl po-divně rozvětlené nesčetnými, jemný-mi vráskami, ale když je surštil, vrásky se zmnězoily a divně pro-bíhaly v ošklivé brázdě, jimiž se zmněil celý obličej k nepoznání, — i modré jeho oči vyzřaly z nich nějak zjmněně, jaksi se-zelenaly. To se stávalo, směl-li se nebo unéval, bolelo-li ho co nebo se něčím hlouběji zamyslí. Ale když podíval vždy ty vrásky hlavy na něho, smály se nebo mračily, trpěly nebo přemýšlely. I on rád a mnoho vyprávěl, ale těžko bylo říci, kdy mluví pravdu a kde za-bláží už do povídavosti. Jisto bylo, že zažil mnoho, ale pohyboho bylo, pobíhali se tváří v tvář s med-vedem, vystřelili oko epavci, když se strného skaliska hlídal své stádo koz, sestrelili kuli orla z povětří, potřešili surtelně velikánskou divou svini, a když nepadala k zemi i rozlási nohy, se svěšenou hlavou stála už pět hodin, dšně chropěle, zda sku-tesně vyklínil již oči nožem, pro-vedl nozdry prutem a tak jí vlekl kromajřel za sebou, — to vše o nesčetné jiných ještě věci mlo velmi pochybný ráz, a celkem vzá-vo, nevdělo se tomu, třebaš rádo nadobchalo. Ravolo ostatně ne-dbal, zda kdo pochybuje o prav-dě jeho historii či věříli jim do-slova, — vyprávoval a o více se nestaral. Ani on neměl v oblibě zlodějské kousky a nejdnoho Važana zle vyjadil, — jen na Polské několikrát provedl různé kousky, jichž byl by se vystřihl, kdyby dříve nebylo se stalo něco podobného se strany Podhalaně.

Třetím byl Duro Hula, jemuž však obvykle a výhradně říkalo se Gramatyka. Měl on vášnivě rád horalskou "gramatyku". — Pán snad ví, že se tak u nás říká pálenice. Kde chodil, jí měl na srdci, a co chvíli si připíjel. A dovedl chodit po nejhorších stez-kách a skrábát se po nejstrmě-ších srázech, i když už měl tro-chu v hlavě, — a trochu v hlavě on mival, teprve když bylo v zá-ludku té gramatyky hodně. To o-čím bývalo často, — a aby to mohl být co nejčastěji, dělal vá-licho, ro právě ostatním se nelí-bilo. Časem však zlodějsví od-vyklí hlavně zaslubou bačovou, a za to tím úsilněji vnoval se le-vení a kladení pastí i otrav. Ků-že a ruzky prodával a zásoboval sebe i ostatní gramatyky. Objí-čej měl vždy červený, nos lekl se mu jako měšce, a snad proto ří-kało se mu též Měšáček. Ale to-hoto přívka uživalo se zřídka, právě jako u bači přívkaška Te-trovec a u Ravola přezdívka Va-rolo, jak prý kdysi vydovoval svoje jméno u odvodu, jaš úplně zmnžen pálenkou.

A čtvrtý, o němž starší mne, byl Martin Vredár. Kdešto bača, Ra-vola a já byli jsme tehdy na Úspe-cho a Hula v Kamenisté. Vredár byl pasáček na majeru pod Za-kamenistou. Co je to majer, Pán asi ví. Něco jako salaš, ale místo ovčí krávy. Dnes už majerů není — snad je to dobře. Aspoň na majerech byli vždy ti největší lupovci, Martin Vredár, syn ma-jera, byl toho nejlepším dokla-dem. Kradl, kde se dalo, — a jen proto, aby kradl. Dělal mu to zvláštní rozkoš, netajil se tím, ale

neumohl jama s ním něčeho po-mít, poněvadž kradl vždy sám a tak opatrně a šikovně že se mu nikdy nedostali ani na stopu. On i Gramatyka byli zřeví, ale Gra-matyka jen pramálo, kdešto Vre-dárovi na hlavě oheň hofel, že ve-čer při vaře máry jej obletovaly. Říkalo se mu proto dosti často Lampáš, ale jej to nesmírně mrze-lo a dráždilo, a ten, kdo by mu tak řekl, nemohl už mnoho věřiti mu, ani kdyby ho byl přítelství jen zahrnoval.

Já byl nejmladší, i smávali se mi všichni ostatní a přezdívali mi někdy Sopliak (usturkaneč). Ale později ustálila se přezdívka Fa-nár, kterou si udělal z mého jmé-na jména Farský. V té době měl všech kousků. Poněvadž v osm-ácti poraní jsem se při lezení za kamzíky na noze a potom trochu kulhal, nevzali mne na vojnu. Leč v horách mi to nepspádání nevdilo ani dost málo.

Pospolu jsme mnoho vykonali, měla jsme se přeli, a druh stál za druhá.

Byli jsme si rovni, přes to však někdy jsme jaksi přiznávali hlav-ně jazyčnický, a ten věru nikdy ho nezmenzil. Tak ve shodě pro-řekli jsme tři leta, od jara do zí-mě, od zimy do jara. Měli jsme ob-časně vzpomínek veselých i smutných, a zvláště v zimě jasně jsme vzpomínávali. Na kamzíky, na srny, na lisky, na ku-ny, na hlucháně, na tetivky a na jeřábky, na orly i na jestřáby, a medvědu už jsme si též všeli-cho mohli popovídat, jen o ryso-jedě pranic. Všichni toužili jsme vypadat do želez nějakého dostat, ale mimo stopy, a ještě ty zřídka byly, nebylo nám popřáno spatřiti ho, co by nějak bylo s rysem sou-viselo. O hajných a četnějších ta-ke jsme už měli nejdnu historku. A každý z nás měl v pamětech ně-jaké nebezpečnější smrti, někdo, jako Gramatyka, už několik, ko-terých ostatně jsme většinou byli svědky. Tak pustil se kdysi za kozami do takových míst, že už nikdo z nás nemyslí na možnost šťastného skončení té příhody. A te Gramatyka se přece ještě za-ehranil, až měl v hlavě, dokud se nedýchalo mrazivě nebezpe-čenství. Ale stávalo se někdy, že Gramatyka vůbec si neuvědomil, co v předěšlé chvíli kolem něho proleto, — a ta naprostá jeho hloupostnost k možnosti úrazu nebo smrti nám všem se líbila i v-ěříli jsme si ho za ni.

Mnoho bych se navyprávoval, kdybych o všem, co jsme zažili, chtěl něco povědět. A kdo ví, zda by se tím Pán nenudil. Ze ne? Tedy aspoň o některých věcech se zmním.

Tak druhdy časné z jara vyšli jsme si Kopravou Dolinou do Tenných Surčinů na srny. Ko-kavský salaš byl ještě pod Surce-ninami, v Kopravě — dostali jsme se tedy nerušeně po druhé straně říčky až pod jezero, pod vodopád. Zpod Neferky šli jsme řadou, pod jezerem jsme se zase sešli. Co to? Stopy žádné, — nikde ani po-tuchy o směch! Kleh, nadávali. Tu najednou mně připadlo jít na-horu k jezeru. Hle, touto stez-kou půjdu já — navrhl jsem — bača od Czarny, Ravolo klěf při bystřině, Gramatyka starým chod-níčkem a na pravo ode mne Vre-dár, — snad už něco potkáme. A-le oni se dali do smíchu; hej, hej, ty potkáš na tomto chodníčku, to ti věřme, — ale my! A každý chtěl jít svou stezku. Nepovolił pome a tak už chvíli se hádame, nikdo nechce ustoupit, litají už rozdílvky. Lampáš už se čertí, Va-rolo zuřl, Gramatyka prská, už i dobrákoš Tetrovecovi začal do-ebázat nálada. — Ty Farář spro-stý (hloupý) — ty sopliak, mlku si utři na bradě — oh, oh, což všechno už kolem nás my litá. A pojednou všichni jsme ztlkli i di-váme se po sobě nepřítli moudře. — Hle, kdosi vystřelil... zešla blízko vystřelil... sotva dvě, tři sta kroků od nás. — A něco sa-kevielo... slyšelo, ještě teď... už maličko... malilunko... ne, už je tieho, úplně tieho, — Dívá-me se po sobě. Vystřel! Kvi-čení? — Hm, hm! — A náhle všichni se otáčime a hážime po spor-ně cestě, druh za druhem, na-horu. Bača první, já třetí. Na-jednou jsme se zarazili. Tetrovec obrací se, bledý, zsinálý — dívá-me se, co ho postrášlo, i bledne-me též my a nikdo neudláváme.

(Pokračování.)

Severovy Práky proti bolestem hlavy a neuralgii
(Severa's Wafers for Headache and Neuralgia) příprá-rychlou úlevu. Cena 26 centů za krabici o 12 práskách.

Domácí liniment.
Každá domácnost by měla mít po ruce láhev dobrého linimentu, aby se jej mohlo upotřebiti při náhlém úrazu, popálení, odfenění neb vymknutí. K tomu neznáme lepšího nad

SEVERŮV
Gothardský olej
(Severa's Gotthard Oil). Mírní bolesti, utiňuje křeče a jest velmi vhodné připraven k léčení chorob, jako jsou: revmatism, neuralgie, vymknutiny, odfeniny, otoky, naběhlé žlázy, ztuhlé údy a klouby. Ceny: 25 a 50 centů — všude v lékárnách.

Dobrý na vymknutiny. Pas Frant. Veverka, z Bloomfeld, Mont., nám tuho nohu v koléně a po použití Severova Gothardského oleje všechna bolest přestala a cítim se dobře jako dříve.
Žádejte Severovy léky v lékárnách. Trepte na tom, aby vám byly dány léky Severovy. Nemžtelet si je u vás obdržeti, objednejte si je přímo od nás.
W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

BLISS and SON
Založen roku 1894
JOS BLISS, zakladatel, FRANK E. BLISS, ředitel
komisionární živým dobytkem
SOUTH OMAHA.
Dobře se vám vyplatí, budete-li obchodovati s naší firmou. Naším Čechem, Henry Doležalem, jenž s Frank E. Blissem prodává živé dobytce, a Bill McAdamsen za pomoci Wm. Royce, již prodávají prasata, bude váš dobytek prodán dobře a opatřen dobře, když jej pošlete na: BLISS & SON.

Zlatá žila Píštěl - Zaplatte až se vyléčíte
Mnozí obetvořili spůsob, který vyléčí zlatou žilu, píštěl a jiné vřetání neduhů v krátkém časě a bez nepohodlných rozkořivých operací. Židny chloubitom, číst, nebo při umístění provědka se tepru dří. Vy-řezání zlaté žily v každém případě, který je přitáhl sou obětování a žlutá pění se pošli, dšně nemocný není vřetom. Píštěl si jen žilou a hlastičkou nemocovi se jeno a zmně-nom vřetom. Léze vyřezání žil, kteří byli trau vřetom.
Dr. E. R. TARRY, 240 Bee Bldg., OMAHA, NEB.

Rolnická státní vzájemná pojišťující společnost
Jedna z nejspolehlivějších ve státě.
Založena v roce 1895.
Pojistění v plnlosti \$35,000,000.00. Vypáčené ztráty od složení společnosti \$353,075.00, — 10,500 členů, — 4,300 českých členů. Poji-štění běže se jenom na farmy ve státě Nebraska za cenu úhrady výloh. Dejte se pojištit v této společnosti, která zaměstnává české zástupce.

State Farmers' Mutual Insurance Co.
230 Bee Bldg. J. F. McARDLE, tajemník. Omaha, Neb. RIDTTELÉ:
J. M. Gator, Ft. Crok J. P. Mullen, Emmitt J. D. Bank, Ales
A. E. Arce, Waterloo W. H. Davidson, Springfield Ant. Dulák, Clatsion
H. Harsten, West Point S. Jacobson, Ionia Geo. Gross, Atolia

F. DVORAK, prodávac vepřů — JOE FLOOD, prodávac dobytka.
Tel.: So. 3780. Tel.: So. 1972.
AL. POWELL, prodávac ovcí.
Dvořák Commission Co.
Telefonujte neb pste nám a obdržite bezplatnou odpověď.
Telefon: So. 607 — Room 217 Exchange Bldg. — So. Omaha.

Tímto oznamuji všem čtenářm starým i novým příznivcům, že vlastním
HOTEL "PRAHA"
který jest úplně znovu vypraven všim vnitřním zařizením, vkusně de-korován a kde krajně zavítavá do Omahy, naleznou nyní řádnou ob-službu a pohodlí to nejlepší. Chutná jídla z pravě české kuchyně vždy vás uspokojí. O přízeň místních i venkovních krajanů aktivě žádá
JOSEF PIVONKA
Boh 15, a William ul. OMAHA, NEBRASKA
t-28-4

Nejlépším místem k nakupování stavebního dříví, jest
Česká dřevařská ohrada,
Chicago Lumber Co.,
na 14. a Marcy ul., Omaha, Neb. 4017
Čeští prodavači Vás vždy ochotně a vzorně obslouží.

Bliss & Wellman
kommissionáři dobytkem
Exchange Building, Stock Yards Station,
SOUTH SIDE OMAHA, NEBRASKA.
Jsme již v tomto obchodu 20 roků. Naše vlastní zkušenost a znalost ve spojení se silami, které pro nás pracují, — mají též dlouholetou zkušenost. A proto můžeme a důvěrou se na nás spolehnouti, nám vřítí. Utvářili jsme 5 milionů dolarů obrátu obchodního v této době, což do-vědňuje, že naši lidé mají v nás důvěru a že jsme jim získali ty nej-větší ceny za jakost dobytka, jež teh poskytoval.

Předplatte svým přátelům "Pokrok"